

biografije dvojice velikana pretprošloga stoljeća, i to tako da ne ostanu samo odveć *papirnat*, idelizirani tragovi o emiru iz vrele pustinje i imamu iz hladnoga Kafkaza, alžirski profesor Bessaih je morao veoma mnogo istraživati dokumente, novine i periodiku iz toga vremena. Opredijelio se da citira čak 50 bibliografskih jedinica koje je sam otkrio.

Svaka riječ je više nego uvjerljiva, svaki njihov korak i odluka potkrijepljeni su dokumentima. Tako dvojica junaka djeluju sasvim od krvi i mesa, s tim što je krvi – i one koja vri njima i one koja se proliva uokolo njih – mnogo više.

Jedino što bi se piscu moglo spočitati s književnog stanovišta (jer je njegova knjiga roman zasnovan na historiografskim faktima) jest da je trebao sažimati poglavlja tako da ih u krajnjem zbiru bude znatno manje. Ovako, zahtijeva previše previše koncentracije da bi se pratile prečeste spisateljske ekskurzije sa Magriba na Mašrik i obratno. Jer, iako je geografski ambijent sasvim različit (Abdulkadir – na pijesku i vrelini Sahare, Šamil – u snijegu i studeni Kafkaza), njihove sudbine i ličnosti, obje prožete potpunom predanošću islamu, veoma su slične, pa je ponekad teško razaznati kad je o kome riječ.

Ali, to je manje primjedba i više *stvar* čitalačke discipliniranosti, a što bi mogao biti i književni kvalitet više (kad bi ova knjiga bila pisana na postmaniristički način).

U svakom slučaju, knjiga *Emir Abdulkadir i imam Šamil* spada u najuži izbor onih knjiga koje *svaki Bošnjak neizostavno treba imati u kućnoj bibiloteci*, tim prije što su dosadašnjim generacijama naših čitalaca bila uskraćena saznanja koja se ovdje nude i što se to ne bi trebalo dogoditi s novim čitaocima.

Ovo je jedna od onih knjiga koje, kad se pročitaju, ostaju u pamćenju i onda se nastavlja živjeti imajući ih na umu.

Isnam Taljić

ČASOPISI

«PRILOZI» U ČAST FEHIMA NAMETKA

Prilozi za orijentalnu filologiju, 52-53/2002.-2003.

U podnaslovu novog broja *Priloga za orijentalnu filologiju* stoji da ovaj broj izlazi u povodu 60-godišnjice života prof. dr. Fehima Nametka.

Profesor Fehim Nametak je svojim pregalaštvom na polju izučavanja kulturne baštine Bošnjaka na orijentalnim jezicima postao respektabilno ime u oblasti nauke kojom se bavio, a među svojim kolegama je poštovan i cijenjen, tako da je ovaj gest redakcije *Priloga* izraz zahvalnosti i čestitka za rezultate koje je njihov kolega ostvario u dosadašnjem radu.

Uvodni članak o životu i radu Fehima Nametka napisao je njegov kolega i saradnik na mnogim projektima Amir Ljubović.

Prvu naučnu studiju u ovome broju iz oblasti filologije potpisuje Ekrem Čaušević, saradnik iz Zagreba. On iznosi rezultate rada nad jezikom jedne turske gramatike napisane na latinskom jeziku koja je pohranjena u samostanu Svetog duha u Fojnici, čiji je pisac bosanski franjevac fra Andrija Glavadanović (Fojnica, 5.10.1804.– Fojnica, 31.7.1872.).

Autor je ustanovio de je riječ o original -nom djelu, a ne o pukoj kompilaciji. Jezik spomenute gramatike sadrži mnoge jezičke karakteristike kako zapadnorumelijskih dijalek -ata, tako i istanbulskog idioma 19. stoljeća, ali i karakteristike koje su zacijelo isključivo "bosanske".

Tako, naprimjer, zanimljivi mogu biti slučajevi nastanka nekih glagola, kolokacija i frazeologizama, i to kalkiranjem s bosanskog jezika na turski, što je dodatni indikator da je autor u pisanju gramatike bio originalan, a ne da je samo kompilirao iz postojećih gramatika na latinskom jeziku.

U sljedećem radu se autorica Kerima Filan bavi analizom pjesme na turskom koju je spjevao Mustafa-beg Atlagić s početka 18. stoljeća u pohvalu alajbegu Ibrahim-begu zbog njegove odbrane tvrđave u Hlivnu od ustanika Hrvata.

Autorica u uvodu iznosi podatke o rukopisu ove pjesme, nakon čega slijedi transliteracija i prijevod pjesme. Slijedi podrobna analiza jezika pjesme i tuđeg govora u pjesnikovom govoru.

Naime, pisac pjesme je u turski tekst inkorporirao nekoliko stihova na našem jeziku prenoseći direktno govor ustanika. Zbog toga ova pjesma nije samo jezički i književni spomenik osmanskog turskog jezika već je i zanimljiv odraz društvene stvarnosti i kulturnih prilika, a i vjeran dokument o našem jeziku toga vremena.

Adnan Kadrić se u svome članku dotiče pitanja originalnosti izvan i/ili unutar leksikografske tradicije na primjeru komparacije Uskufijinog rječnika i rječnika Ibrahima Šahidije. Široj javnosti je manje poznato da se u našim bibliotekama krije veliki broj dovoljno ili nikako istraženih rukopisnih rječnika sa bosanskog na orijentalne jezike i obrnuto. Jedan od njih, koji je dobro poznat i prilično istražen, jest Uskufijin rječnik *Makbul-i Arif*.

Autor ovoga članka analizira u kojoj je mjeri ovaj rječnik originalno djelo, a u kojoj su mjeri strukturalne osobitosti rječnika sastavni dio leksikografske tradicije. Jedan od zaključaka autora je i to da "sam odabir stihovane forme mulemme za pisanje bosansko-turskog rječnika Uskufiju čini originalnim u historiji južnoslavenske leksikografije".

Sabina Bakšić iznosi neke stilske osobenosti romana *Iki Genç Kızın Romanı* spisateljice Perihan Mağden.

Posebnu pažnju obraća na zanimljive pojave naknadne onomatopeizacije riječi na fonostilističkom planu, te na morfo-stilističkom nivou na pojavu originalnih tvorbenih elemenata, kao i na parcelaciju na sintaksostilističkom planu.

Kad su u pitanju teme iz oblasti perzijskog jezika, u ovim *Prilozima* su objavljena dva rada.

Namir Karahalilović analizara jezičko-stilske karakteristike klasičnog proznog djela *Serâğol' qulûb*, o čijem vremenu nastanka nema pouzdanih podataka, ali se analizom djelo može situirati u jednu od definiranih vremenskih faza u razvoju perzijske proze.

Dženita Imamović-Haverić se bavi značenjima prijedloga *Äz* u perzijskom jeziku.

U prvom radu koji se tiče književnih tema, autorica Amra Mulović sebi postavlja zadatak da, na prijevodu jedne rimovane autobiografije pisane na uglađenom arapskom jeziku, pokuša sačuvati izrazite stilske elemente izvornika, među kojima su dominantni rima i ritam. Ova rimovana autobiografija jednog našeg alima, koja je po sadržaju i stilu više oda nauci i učenjacima nego što je zbir podataka o nekoj ličnosti, u interpretaciji Amre Mulović je dobila odličan "prepjev".

Tematika sljedeća dva rada je iz divanske književnosti. Sabaheta Gačanin predstavlja sakinamu kao poetsku formu divanske književnosti.

U uvodnom dijelu, osim podataka o formi i historijskom razvitku ove poetske forme, nalazi se i iscrpan dio o terminima najčešće prisutnim u ovoj poetskoj formi.

U drugom dijelu je ponuđen prijevod jedne sakiname našeg divanskog pjesnika Zekerijaa Sukkerije. Temeljni termin sakiname je *sâqî*, koji se u svome metaforičkom značenju, dakle onako kako se koristi u divanskoj književnosti, odnosi na "onog koji daje obilje, koji doseže do blagodati tajnoga znanja, na osobu koja oživljava srca ljudi, odnosno šejha".

Uz pojam *sâqîja*, u divanskoj književnosti se često susreće i pojam *vatana* (domovine).

Pojmom *vatana* i tematskom skupinom okupljenom oko njega bavi se Amina Šiljak-Jesenković.

Autorica je kroz stihove već spomenutog sarajevskog pjesnika Zekerijaa Sukerije pokušala razgraničiti pojmove i slike koji se

tiču fizičke domovine, jer se takva značenja mogu otkriti u stihovima ovoga pjesnika, od onih pod kojima se podrazumijeva metafizička domovina, a što je, opet, gotovo nezaobilazna tema divanske književnosti.

Alena Ramić u svom radu analizira djelo modernog turskog pisca Abdülhaka Şinasija Hisara.

Analizirajući kategorije vremena, fikcije, uloge pripovjedača, cjelovitosti i neke stilske osobenosti u prozi ovog pisca, autorica nastoji ustanoviti elemente književne tradicije.

Ovaj pisac je u književnoj kritici poznat kao stilist, pa je u ovome radu posebna pažnja posvećena njegovom stilu.

U dijelu časopisa koji se bavi pitanjima iz historije i diplomatike, Haldun Eroğlu, saradnik iz Ankare, razmatra elemente strategije koje su se Osmanlije držale pri osvajanju Rumelije.

Autor, naglašavajući značaj samog prelaska Osmanlija na drugu stranu Bosfora u razvitku Osmanskog carstva, smatra da je osvajanje Rumelije izvršeno kroz razvijenu strategiju i da su u historiografiji neki elementi te strategije bili previđani. Autor te aspekte posebno razrađuje i nudi neka nova tumačenja.

Zafer Gölen, saradnik iz Burdura, prikazuje situaciju u obrazovanju u Bosni i Hercegovini iz perioda koji je u historiji Osmanskog carstva poznat kao period tanzimata.

Nakon pregleda novina u obrazovanju koje su proklamirane u reformama ovoga perioda, detaljno je analiziran odraz tih reformi na situaciju u obrazovanju u Bosni i Hercegovini. Rad je obogaćen iscrpnim tabelama.

Tu su zanimljivi podaci; naprimjer, na jednom mjestu se govori o tome kako su i kršćanske manjine imale dobre mogućnosti obrazovanja, nekad i šire od onih pruženih muslimanskoj populaciji.

Autorica Hatidža Čar-Drnda predstavlja vakufske objekte uspostavljene na prostoru Bosanskog sandžaka do kraja sedme decenije 16. stoljeća koji su kasnije bili jezgra urbanih centara ovoga sandžaka ili su odigrali bitnu ulogu u transformaciji nekih trgova u urbana

naselja orijentalno-islamskog tipa.

Kao svojevrsan nastavak ove teme, Izet Rizvanbegović nudi prijevod vakufnama i vasijetnama Ali-Paše Rizvanbegovića Stočevića, prilažući i faksimile nekih od njih.

U prilogu koji su pripremili Salih Trako i Lamija Hadžiosmanović ponuđen je prijevod pažljivo probranih gazela iz *Divana* našeg pjesnika Arifa Hikmet-bega Rizvanbegovića koje su pravo osvježanje za ljubitelje i poznavaoce bosanske komponente divanske književnosti.

U prilog razumijevanju prilično aktuelnog pitanja Isa-begove tekije u Sarajevu, Ines Aščerić daje kritički osvrt na dosadašnje radove o ovome pitanju i pokušava rasvijetliti nejasna mjesta koja se tiču historijata ove tekije.

U posljednjem tekstu, Mubera Bavčić, u povodu 15-godišnjice smrti profesora Hamida Hadžibegića, nudi kratak prikaz života i rada ovog naučnika.

Pored ovolikog broja radova, na zadnjim stranicama časopisa se nalaze ocjene i prikazi najznačajnijih novih izdanja koja se tiču orijentalne filologije i historijografije.

Mirsad TURANOVIĆ

m